

Koldingbogen

ÅRSTAL:	2004
FORFATTER:	Lars Bang Jeppesen
TITEL:	Aalykkeskolen 100 år – oplevelser fra en elev i 1950'erne.
KORT RESUME:	Forfatterens egne oplevelser.

AALYKKESKOLEN 100 ÅR – OPLEVELSER FRA EN ELEV I 1950ERNE

AF LARS BANG JEPPESEN

I august 1954 var der asfaltbal i skolegården på Aalykkeskolen mellem de 5 lindetræer. Aftenen sluttede med fyrværkeri. Skolen fejrede sit 50 års jubilæum.

Nu, hvor vi kan fejre Aalykkeskolens 100 års jubilæum, har jeg fået lyst til at skrive denne artikel, der er set fra mit synspunkt som elev fra 1. D fra 1951 til mellemskoleeksamen i 1960. Da jeg senere er blevet lærer (fra det nu nedlagte Kolding Seminarium), er mine erindringer farvet af min interesse for skolehistorie og for pædagogikkens udvikling. Bl.a. har jeg siden fundet flere af mine skolebøger antikvarisk. Jeg har siden 1974 været lærer på Skibelund Efterskole ved Vejen.

Aalykkeskolen havde vel dengang mellem 500 og 1000 elever og vel over 50 lærere, men jeg kan kun omtale de lærere, jeg selv har oplevet. Enhver oplever fra sin egen synsvinkel. Andre elever ville kunne huske andre sider af skolens hverdag. Lærere eller forældre ville også have haft andre oplevelser og andre erindringer.

Aalykkeskolen var bygget i 1904 fungerede indtil 1945 som drengeskole, mens den nu nedlagte Sct. Nicolai skole var pigeskole. Efter krigen blev de to skoler for begge køn. Det var først efter krigen, at de to skoler fik mellemskoleklasser. Før den tid kunne man kun få mellemskole- og realeksamen på Al-

menskolen, nu Kolding Gymnasium eller på den private Dahlsgaards Realskole. Min storebror Peter Bang Jeppesen, der også er blevet lærer, begyndte sin skolegang i 1946 og var med i den 2. mellemskoleklasse fra 1951 til 1956.

I 1951 bestod skolen af hovedbygningen med de rundbuede vinduer mod Hans Ludvigsvej, i dag Vester Ringgade. I skolegården var der 5 store lindetræer med bænke omkring, og midt i skolegården var der et drikkested med små springvand. Langs med Aalykkegade var der et skur, hvor der var anbragt 2 små toiletbygninger. Mod Skovbogade var der et stort skur, hvor alle elever kunne være i tørvejr, når det var regnvejr. Det var kun ordensdukse, der måtte være i klasselokalet i frikvarteret. Når klokken ringede til time, stillede alle elever op i rækker og fik lov til at gå ind samlet klassevis. På tværs lukkede gymnastiksalen og en rødstensmur til idrætsbanen. Ved gymnastiksalens østre gavl var der en stor trappe til to sider, og under denne dobbelttrappe var indgangen til omklædningsrummet. I gymnastiksalens kælder var der også baderum og toiletter.

1. D | 1951

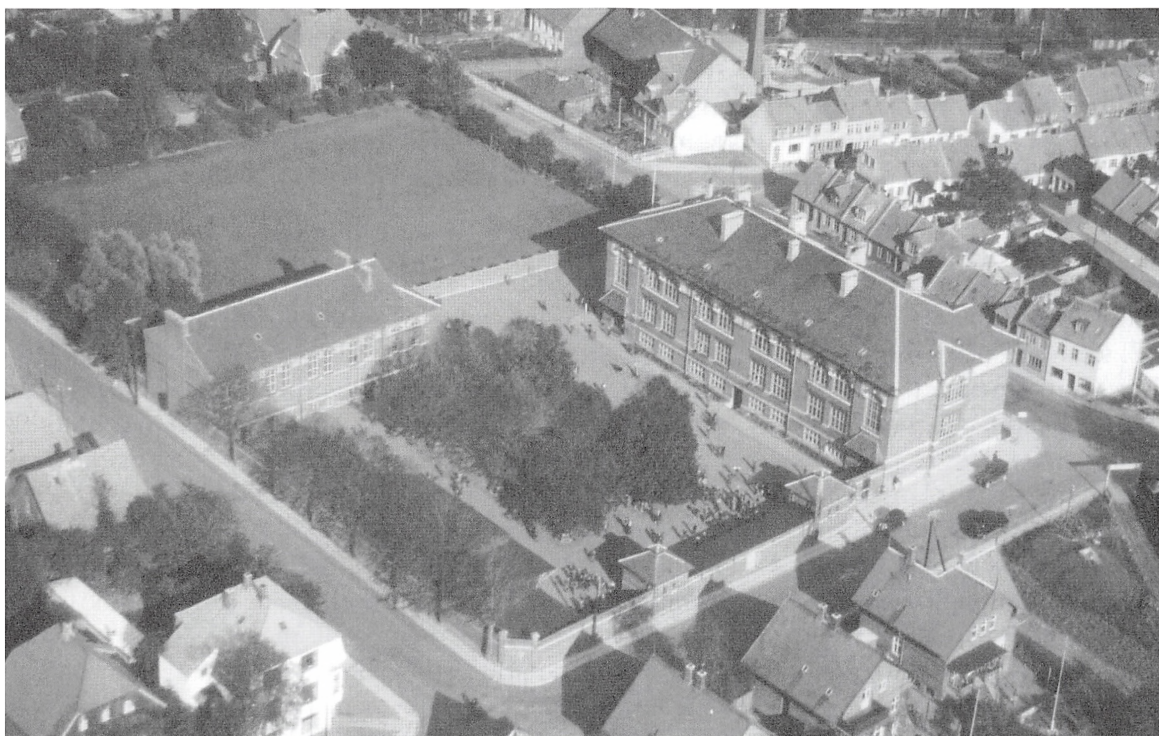
Den 15. august 1951 stod de nye elever samlet i skolegården sammen med vore forældre,

mest mødrene. Vores navne blev råbt op, og jeg kom i 1.d med Hagbard Pedersen som klasselærer, mens min legekammerat fra Nordre Ringvej, Helge Clausen kom i 1.a.

Vi kom op i klassen, og Hagbard Pedersen tegnede på tavlen et ansigt, der så glad ud. Vi fik udleveret vore skemaer, og så skete der vist ikke mere den dag; men i de følgende dage begyndte undervisningen, hvor vi blandt andet lærte morgensangen "I østen stiger solen op", og Hagbard Pedersen fortalte om drengen, der var sat ud i en kurv og blev fundet af den ægyptiske prinsesse og derefter sat i pleje hos sin egen mor, der fortalte ham bibelshistorien. Jeg har senere fundet ud af,

at denne disposition stammer fra Morten Pontoppidans bibelshistorie.

Hagbard Pedersen var en god fortæller af bibelshistorien, og jeg har siden brugt det, jeg husker fra dengang, når jeg selv har fortalt bibelshistorie i de små klasser. En gang imellem hentede han nogle store meget farvestrålende billeder til illustration af fortællingen. I dag ville man nok kalde dem glansbilleder. Han var som mange lærere dengang præget af Indre Mission. Desuden havde han været konservativt medlem af byrådet. Også til regning var han en dygtig pædagog. Jeg har haft god nytte af hans visuelle illustration af, hvilke tal der gav 10, når man lagde

Aalykkeskolen fotograferet i 1948 af "AERO".

dem sammen. Vi havde ikke regnebøger, men måtte skrive de regnestykker af fra tavlen, som vi senere i timen skulle regne selv.

I skrivning og dansk begyndte vi at lære bogstaverne i skråskrift, og først senere lærte vi de trykte bogstaver, som jeg i forvejen havde lært hjemmefra. I dag ved man, at børns finmotorik ikke egner sig til at begynde med skråskrift, og i 1. a. begyndte de med blokbogstaverne og de trykte bogstaver efter et bogsystem, skrevet bl.a. af den kendte kommunistiske skoleinspektør Inger Merete Nordentoft. Dette system byggede på ordbilledmetoden, hvorimod vi, da vi senere fik udleveret bøger, fik Claus Eskildsens Ole Bole med tegninger af Robert Storm Pedersen. Dette system byggede på lydmetoden, og der var mange øvelser i at sætte konsonanter og vokaler sammen. Begge systemer var på den tid ret moderne, mens den gamle metode var stavemetoden. I dag kombinerer man det bedste fra de 3 metoder i begynderlæsningen.

2. D

I 2. klasse fik vi nye fag som småsløjd med Christian Skovsgård, der også var præget af Indre Mission. I efterårssæsonen lavede vi figurer af ler. Vi sad i loftslokalet i gymnastiksalens østre gavl og lavede små vaser ved at sætte rullede pølser oven på hinanden. I vintersæsonen lavede vi små billeder ved at klippe i glanspapir og lime dem sammen. Blandt andet var der et billede, der illustrerede "Abraham sad i Mamrelund".

Vi fik Jacob Jensen til sang. Han spillede på violin til sangen. I sangtimen fik jeg den første af min skoletids 2 lussinger. Det var,

fordi jeg ikke sang med. På seminariet blev jeg bedt om ikke at synge med, idet jeg ikke har nogen ren sangstemme. Min anden lussing fik jeg af Sigurd Sørensen i en gymnastiktime, fordi jeg ikke gik i takt. Det har jeg heller ikke fået lært siden. Gymnastiktimerne var min skrækoplevelse gennem hele skoletiden. Men ellers fik jeg meget få lussinger i forhold til mine klassekammerater. Lussinger blev brugt meget dengang.

Der var ro i timerne, men når læreren et øjeblik forlod klassen, for eleverne rundt mellem hinanden, og når der var vikar, var der oftest uro. I frikvarteret gik jeg oftest rundt langs kanten af skolegården, idet jeg var bange for de store drenge i 6. klasse, der løb omkring, eller jeg gik hen til min storebrors klassekammerater i samme årgangs 1. mellem. De stod stille og snakkede. Ofte måtte gårdvagten stoppe et slagsmål, der havde udviklet sig i skolegården.

3.- 4.-5. D

I 3. klasse fik vi de 3 fag, der interesserede mig mest, nemlig geografi, historie og naturhistorie. Vi fik frk. Schmidt til disse fag. Hun var en af skolens unge lærerinder. Men hun var også en god fortæller, både når hun fortalte om de første konger i Danmarkshistorien og bl.a. om mordet på Knud den Hellige, der blev forfulgt fra Limfjorden til Odense (og nævnte at Lillebæltsbroen var ikke bygget dengang!), eller når vi i botanik havde planter med og fik at vide, hvad de hed. I naturhistorie havde vi botanik om sommeren og zoologi om vinteren. I geografi og naturhistorie tegnede vi efter et hæfte med Axel Nielsen-tegninger, der blev vist på tav-

1. mellem på Aalykkeskolen, 1956. I baggrunden lærer Jacob Jensen.

len, eller vi fik i geografi udleveret et færdigtrykt kort, som vi lagde farver på. I geografi begyndte vi med at tegne klasseværelset, og derefter tegnede vi emner fra Koldings geografi, hvorefter vi lærte navnene i Danmarks geografi.

Vi fik også tegning i 3. klasse, og der fik vi Anders Gammelgaard. Først skulle vi lære at tegne bestemte mønstre, men senere blev der også plads til frihåndstegning. I 3. klasse havde vi, samtidig med at vi fortsatte med Ole Bole systemet, byttet med en parallelklasse til bøger med læsebog fra Inge Merete Nordentofts system. I det system var der emner fra det, vi også lærte om historie, geografi og naturhistorie. Bl.a. fulgte vi en families

kanotur på Gudenåen, og vi fik læst sagn fra Danmarkshistorien.

I 4. klasse fortsatte vi disse fag. I 5. klasse fik vi Kildegaard til geografi og historie. Han kunne bl.a. tegne de europæiske lande direkte på tavlen. I geografi nåede vi kun til Europa i 5. klasse, og i historie sluttede vi i 1700-tallet. Vi fik også træsløjd på dette klassetrin. Der fik vi Chr. Skovsgaard.

MELLEMSKOLEN

I februar i 5. klasse kunne vi gå til optagelsesprøve til mellemskolen, og jeg bestod. Efter sommerferien i 1956 kunne vi samles fra de 4 parallelklasser i en 1. mellemskoleklasse på

36 elever. Det var en stor klassekvotient, men det gik oftest uden de store disciplinproblemer. Kun når vi havde vikar var der uro. Engang havde klassen besluttet at sige undskyld til en vikar næste gang, men vi fik ham aldrig igen. Til klasselærer og til dansk fik vi Jacob Jensen, mens de af os, der i 5 år havde haft Hagbard Pedersen, kunne fortsætte med ham til regning de næste 4 år. Min storebror havde også haft Hagbard Pedersen i mellemskolen. Vi begyndte også i nogle af regnetimerne at få matematik – aritmetik med algebra og ligninger og geometri med konstruktioner og beviser. Vi var 3 elever, der i 1960, hvor vi skulle på gymnasiet, havde haft ham i 9 år, og vi var på besøg hos ham i hjemmet i Ålykkegade med udsigt over ådalen. Hagbard Pedersen, der havde været viceinspektør i mange år, blev i de sidste år, inden han gik på pension, skoleinspektør på den nybyggede Dyrehaveskolen.

ANDERLEDES UNDERVISNING OG UDFLUGTER

Jacob Jensen var noget yngre, og han havde mange moderne ideer til anderledes undervisning. Vi fik gennem "Dansk skibsadoption" kontakt med DFDS skibet Ecuador, der var bygget i 1955. Vi skrev jævnligt breve til skibets besætning. Bl.a. blev vi tildelt hver at skrive om Koldings seværdigheder. Brevene, som vi fik fra besætningen, blev læst op for klassen. Vi fik også en del gaver tilsendt, især fra Sydamerika, hvor skibet sejlede mest. I 1960 var skibet i Esbjerg havn, hvor vi besøgte det på en bustur. Vi havde en del fælles klassesure, bl.a. var vi den 10. maj 1957 en tur til Odense, hvor vi besøgte Den

På skoleudflugten til Nyborg Strand i 1959 dannede lærerne et fodboldhold. Frovin Jørgensen har bolden.

fynske Landsby, Odense domkirke og H. C. Andersens hus. I august 1958 var vi på klassesetur til Bornholm i en uge, hvor vi boede på Hasle vandrerhjem og derfra i bus besøgte mange af seværdighederne. I 1960 var vi i begyndelsen af sommerferien i Sydslesvig. Jacob Jensen arrangerede også aftener, hvor vi lavede forskellige aktiviteter, bl.a. var der konkurrencer f.eks. Kvit eller dobbelt, der var aktuelt på dette tidspunkt.

Ellers havde skolen jo de fælles skoleudflugter, hvor vi om morgenen samledes i skolegården klassevis, og med et orkester foran gik i rækker til banegården. Hver klasse havde en fane med. Fra banegården kørte vi med særtog til seværdigheder som Randbøldal i 1954, Dybbøl i 1955, Munkebjerg i 1956, Himmelbjerget i 1957 og 1960, Fanø i 1958, Nyborg Strand i 1959.

De små i 1. og 2. klasse havde deres egne udflugter. I 1952 var vi med fjorddamperen Freja til Løverodde, og i 1953 var vi med bus til Skamlingsbanken. Da min storebror var

på den tilsvarende tur, havde de kørt med Kolding Sydbaner, der blev nedlagt i 1948.

MELLEMSKOLEN FORTSAT

I Jacob Jensens dansktimer læste vi litteratur efter Hansen og Heltofts bøger, hvor litteraturen blev præsenteret emnevis og ikke kronologisk. Vi snakkede mere om teksterne end tidligere, hvor vi ofte bare skiftedes til at læse. I 4. mellem fik vi også Jacob Jensen til religion, hvor vi havde nogle gode diskussioner. Faget hed religion dengang og ikke som senere kristendomskundskab.

I mellemskolen begyndte vi også at få andre sprog. Til engelsk fik vi fra 1. mellem frk. Schmidt, som vi jo kendte i forvejen. Hun var jo også en god fortæller, blandt andet havde hun i historie genfortalt Shakespeares Hamlet. I 2. mellem begyndte vi på tysk, og der fik vi fru Hartmann Andersen. I 4. mellem deltog nogle af os i latinundervisningen efter Mikkelsens lærebog hos Elisabeth Bjerrum, som min storebror i mellemskolen havde haft til dansk.

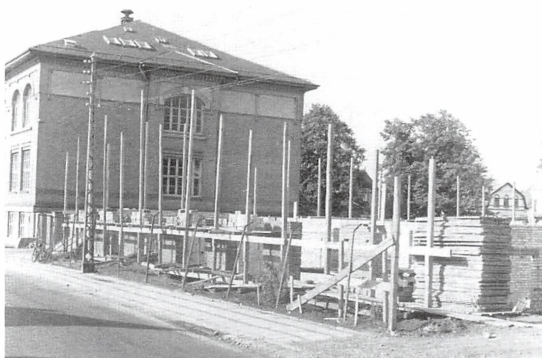
Vi fik også fysik fra 1. mellem, og der fik vi Møller Jørgensen og senere lærer Nielsen, som vi også fik til sløjd. Jeg husker ikke mange elevforsøg i fysik, selv om der både var en placering af elevpladser til fælles gennemgang og bagved tavlen borde til elevforsøg.

Faglokalerne til naturhistorie, fysik, musik og tegning og håndarbejde var blevet indrettet i tagetagen i begyndelsen af 1950'erne. Men skolen fik behov for udvidelser, og i 1956-57 blev der bygget en ekstra bygning til klasseværelser langs med Hans Ludvigvej. Derved forsvandt græsplænen til idræt ved siden af gymnastiksalen, og vi måtte om som-

meren gå til Kolding Stadion ved den gamle Olympiabygning til gymnastiktimer med boldspil og atletik. Der blev også i slutningen af 50'erne bygget en ekstra gymnastiksal.

Til historie fik vi Helge Christensen, som min storebror også havde haft. Men da han blev skoleinspektør på Randerseggen, fik vi en ny ung lærer Ib Holm. Han brugte mange fremmedord, men jeg syntes, at man efterhånden lærte at forstå disse ud fra sammenhængen. Han havde et grundigt kendskab til historien, der jo i mellemskolen var verdenshistorie med repetition af den Danmarkshistorie, som vi hidtil havde lært. Vi fik også Ib Holm til religion i 2. og 3. mellem. Klassen var også på udflugt med Ib Holm. I 1957 kom vi med bus til Randbøldal, hvorfra vi gik til Rans høj ved Randbøl kirke. Derfra kørte vi videre til Jelling kirke, hvor vi så kirken indvendig, højene og runestenene udenfor.

Til geografi fik vi Vagn Pedersen. I første time begyndte han med at give lussinger, og siden var der aldrig uro i hans timer. Mange af drengene kunne godt lide den stramme

Udvidelsen af Aalykkeskolen. Foto fra 1956 af P. Thastum.

disciplin, men jeg blev bange i hans timer. Jeg havde jo altid interesseret mig meget for geografi, men i 2. mellem blev mine tanker lammet engang, jeg var oppe ved kortet og skulle fortælle om Italiens geografi. Jeg var blevet drillet med, at jeg var for dygtig og havde fået øgenavnet professor Kløgtig. I dag ville vi kalde det mobning. Men i denne time kunne jeg intet huske, og mine karakterer i geografi gik nedad.

Til naturhistorie fik vi Anders Gammelgaard, som vi tidligere havde haft til tegning. Han var virkelig en rolig og rar lærer – og også en af de gode fortællere. Hans briller sad tit i panden. Ofte fortalte han episoder fra fugleture med Leo Novrup, der var lærer ved Staushede skole ved Vejen og kendt fra radioudsendelser med Harald Torpe. Med på disse ture var også konservator Schjøtz-Pedersen fra Koldinghus. Dyre- og planteriget blev gennemgået systematisk begyndende med aberne og sluttende med amøber og bakterier, samt økologi i 4. mellem.

I 3. mellem fik vi skoleinspektør Frovin Jørgensen til historie. Han var blevet skoleinspektør i begyndelsen af 50erne efter Høllund, der gik på pension. Frovin Jørgensen var medlem af byrådet for Venstre. Han havde fra december 1943 til befrielsen været fange i koncentrationslejren Neuengamme ved Hamburg. Opholdet og oplevelserne der havde påvirket ham på den måde, at han opretholdt en ekstra streng disciplin.

Da han var gået på pension omkring 1970, udgav han en del lokalhistoriske bøger. I bogen "Kolding under besættelsen" skrev han i 1946 om Gestapo på Staldgården. Engang så vi filmen "Kongen bød" fra Stavnsbåndets ophævelse. Frovin Jørgensen bad os lægge

mærke til slutningen, hvor man ser den frie danske bonde gå på sin egen mark, mens vi samtidig ser guillotinen fra den franske revolution. Han læste også en bog for os med begivenheder fra den franske revolutions rædsler.

SKOLEKOMEDIER

I 3. mellem deltog flere af os i forberedelsen af skolekomedien "Onkel Toms Hytte", hvor jeg i 1. akt var den slaveejer, der solgte slaven Tom. Flere af eleverne var ved hjælp af soja blevet mørke i ansigtet. Der blev sunget flere negro spirituals. Vi øvede os på skolen, men selve opførelsen foregik på Industriforeningens teaterbygning i Jernbanegade. Efter skolekomedien var der dans i salen eller spisning i havesalen med maleriet på den ene væg af slotssøen med Koldinghus i baggrunden. I 1960 opførte flere af lærerne J. L. Heiberg's "Nej". Hostrups vaudeviller havde også været anvendt til skolekomedier. Midt i 50erne var det Ludvig Holbergs "Jeppe på Bjerget", hvor Helge Christensen spillede Jeppe, og Sigurd Sørensen var Jacob Skomager. Programmet var fantasifuldt trykt med gotiske bogstaver med 1700-tallets sprogbrug og stavemåde. For de mindre klasser var skolekomedien oftest et eventyr af H. C. Andersen.

TILBAGE TIL AALYKKESKOLEN SOM LÆRERSTUDERENDE

Jeg forlod som sagt Aalykkeskolen i 1960 for at fortsætte på Kolding Gymnasium. Nogle af klassekammeraterne fra 1.-5. D gik der allerede, og vi var 11 fra de 36 i 4. mellem, der

Nogle af lærerne på Aalykkeskolen ved muren til idrætspladsen i 1956. Fra venstre Helge Christensen, Hågbard Pedersen, Møller Jørgensen, Elisabeth Bjerrum, Christian Skovgaard og Frovin Jørgensen. Foto: Peter Bang Jeppesen.

kom på gymnasiet. Det var en stor del efter den tids forhold.

I 1963 kom jeg på Kolding Seminarium. Der fik jeg blandt andet Christian Skovgaard til pædagogik og praktiklærer. Han havde en fantastisk evne til at kunne kende og huske sine tidligere elever, når man mange år efter mødte ham på gaden i Kolding.

Jeg vendte tilbage til Aalykkeskolen som timepraktikant. Der havde jeg blandt andet Vagn Pedersen som praktiklærer. Min første undervisningstime var i 1964, hvor jeg i biologi skulle fortælle om grævlingen. Hos Vagn Pedersen oplevede jeg også det nye fag orientering, hvor eleverne interesseret sad med deres arbejdshæfter og skrev og tegnede om forskellige selvvalgte emner. Man oplevede den pædagogiske optimisme under den blå betænkningens første tid.

Jeg oplevede Aalykkeskolen i 50'erne som en skole med mange fagligt dygtige lærere, der var gode fortællere. Jeg fik allerede i skoletiden lyst til at blive lærer. Men jeg ønskede også at være med til at skabe en skole, hvor der var plads til, at eleverne kunne være forskellige individer. Jeg vil ikke påstå, at det er lykkedes. Mobning eksisterer stadig, men jeg tror, det er positivt, at man er blevet mere opmærksom på problemet, end lærerne var dengang.

KILDER OG ANVENDTE BØGER:

Lokalhistorie:

P: Eliassens Koldingbog 1.-2. (1910 – genoptryk 1975). Kolding i det tyvende århundrede indtil kommunesammenlægningerne i 1970 udgivet af Vejle Amts Historiske Samfund, 1978-82.

Bøger om anvendt pædagogik:

Claus Eskildsen: *Det første skoleaar* (2. Udgave 1942) med praktiske metodiske bemærkninger til "Ole Bole ABC" og "Oles første Læsebog".

"Den blå betænkning" – Undervisningsvejledning for folkeskolen, betænkning nr. 253, 1960.

Anvendte skolebøger:

Bibels historie:

Morten Pontoppidan: *Bibelske historier fortalt for børn*, 1909-1911 – genudgivet i Gyldendals børnebogklub 1985.

Læsning 1. klasse:

Claus Eskildsen: *Ole Bole ABC* 1951, genoptrykt 1984.

Claus Eskildsen: *Oles første læsebog*, 1951.

Inger Merete Nordentoft m. fl.: *Min ABC*

Inger Merete Nordentoft m. fl.: *Nu kan jeg læse*, 1951.

Læsning for 2. klasse:

Jørgen Hegelund, Jacob Løber, H. P. H. Novrup: *Den nye Læsebog for Købstadskolen*, 1950.

Læsning 3. klasse:

Gregersen og Nordentoft: *Læsning for 3. Skoleår*, 1954.

Litteratur i mellemkolen:

Hans I Hansen og Th. Heltoft: *Dansk Læsebog I-IV*.

Geografi i 3. klasse: *Barnets første kort*.